

12 bin 211 köyün adı değiştirilmiş

Türkiye / 13/05/2009

TARIK IŞIK

ANKARA - Hükümetin, isimleri değiştirilen Kürtçe köylerin eski isimlerine kavuşabileceğinin mesajını vermesi dikkatleri bu yöne çekerken, Fırat Üniversitesi Beşeri ve İktisadi Coğrafya Anabilim Dalı Başkanı Doç. Dr. Harun Tunçel'in araştırması yaşanan trajediyi gözler önüne seriyor; 1940 -2000 yılları arasında 12 bin 211 köyün, yani tüm ülkedeki köylerin yüzde 35'inin ismi değiştirildi. İsim değiştirme furyasından en çok Doğu Karadeniz, Doğu ve Güneydoğu Anadolu etkilendi. Erzurum'un 653, Mardin'in 647, Diyarbakır'ın 555, Van'ın 415, Sivas'ın 406, Kars'ın ise 398 köyü bir gecede haritadan silindi. Kürtçe, Gürcüce, Lazca ve Ermenice olarak bilinen köy isimleri büyük ölçüde değiştirilirken, içinde 'kızıl', 'çan' ve 'kilise' sözcüğü geçen 'sakıncalı' bazı köylere de yeni isimler verildi. Kürtçe sanılan bir ismin aslında Sümerce, Türkçe sanılan bir köy isminin de Ermenice olabileceğine dikkat çeken Tunçel, "Dilbilimcilerin incelemesi sonucu Sümer, Akad, Urartu gibi uygarlıkların dillerinden izlere de rastlanabilir" dedi.

Doç. Dr. Harun Tunçel'in 1940 -2000 yıllarını kapsayan, 'Türkiye'de İsmi Değiştirilen Köyler' çalışması, Türkiye'nin yakın tarihinin görmezlikten gelinen bir sayfasına ışık tutuyor. 1940'dan günümüze hem Türkçe olmayan hem de Türkçe köy adlarında geniş çaplı bir isim değiştirme operasyonu yapıldığını belirten Tunçel'in verdiği bilgiye göre köy isimlerine değişiklik tablosu şöyle:

* İsimleri değiştirilen köyler tüm Türkiye'ye yayılmış. Ancak, Doğu Karadeniz ile Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde belirgin bir yoğunlaşma var. Köylerin yeni isimleri henüz, halk tarafından tümüyle benimsenmedi. Özellikle orta yaştakiler ile yaşlılar hâlâ eski isimleri tercih ediyor.

* Türkiye'de yer adlarının değiştirilmesi işlemleri Cumhuriyet'in ilk yıllarından beri yapılıyor. Örneğin

Artvin ilinde büyük kısmı Gürcüce olan yerleşim adları ‘Meclis- i Umûmiyye -i Vilâyet’ (İl Genel Meclisi) kararıyla 1925 yılında tümüyle değiştirildi.

1940 dönüm noktası oldu

* Ad değiştirme işlemleri İçişleri Bakanlığı’nın 1940 yılı sonlarında hazırladığı 8589 sayılı genelgeyle resmileşti ve ‘yabancı dil ve köklerden gelen ve kullanılmasında büyük karışıklığa yol açan yerleşme yerleri ile tabii yer adlarının Türkçe adlarla değiştirilmesi’ başlatıldı. Genelgenin ardından valilikler tarafından yabancı dil ve köklerden gelen yer adlarına ilişkin dosyalar hazırlanarak bakanlığa gönderildi. Ancak bu çalışmalar 2. Dünya Savaşı nedeniyle uzun süre aksadı. 1949 yılında 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu’yla isim değiştirme işlemleri yasal bir dayanağa kavuştu. 1957’de ‘Ad Değiştirme İhtisas Kurulu’ kuruldu. Bu kurulun çalışmaları, çeşitli kesintiler olmakla birlikte 1978 yılında ‘tarihi değeri olan yer adlarının da’ değiştirildiği gerekçesiyle işlemlere son verilinceye kadar sürdü.

* Türkiye’de ismi değiştirilen köylerin sayısı 12 binden fazla. Bir başka ifadeyle köylerin yaklaşık yüzde 35’inin ismi değiştirildi. İsim değiştirme işlemlerinde en çok dikkat edilen özellik Türkçe olmayan veya olmadığı düşünülenler ile karışıklığa sebep olan isimlerin öncelikle ele alınması.

Bütün etnik grupları vurdu

* Aptaldam, Atkafası, Cadı, Çürük, Deliler, Domuzağı, Dönek, Hırsızpınar, Hıyar, Kaltaklı, Keçi, Kılı, Komik, Kötüköy, Kuduzlar, Sinir, gibi anlamları güzel çağrışımlar uyandırmayan isimler ile içinde ‘kızıl’, ‘çan’, ‘kilise’ kelimesi olan köylerin isimleri de değiştirildi. Kürt, Gürcü, Tatar, Çerkez, Laz, Arap, muhacir gibi kelimeler içeren köy isimleri de ‘buldukları ortamda bölücülüğe meydan vermemek’ için tarihe gömüldü.

* Karadeniz bölgesinde en çok dikkati çeken özellik Trabzon ile Rize arasındaki yoğunlaşma. Trabzon ve Rize’de toplam 495 köyün ismi değiştirildi. 20’si Türkçe’yken, diğerleri Rumca, Lazca, Ermenice, Gürcüce oldukları için silindi. Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da da yok olan isimler çoğunlukla Ermenice, Kürtçe veya Arapça kökenliydi.

Hangi isim hangi dile ait?

Radikal’in sorularını yanıtlayan Doç. Dr. Harun Tunçel, isimleri değiştirilen köylerin eski isimlerinin kökenini ortaya koyan bir çalışma olmadığını söyledi. Bu konu üzerinde dil bilimcilerin çalışması gerektiğinin altını çizen Tunçel, “Bu iş için de Türkçe, Farsça, Arapça, Ermenice, Zazaca, Kurmanca, Süryanice-Aramca, Sümerce, Akadca, Urartuca gibi pek çok dil ve lehçesi ile ilgili derinlemesine bilgi sahibi olunması gerekir” dedi.

Kürtçe sanılan aslında Sümerce

Köy isimlerinin zaman içinde değiştiğini, Kürtçe sanılan bir ismin aslında Sümerce, Türkçe, Aramca olabileceğini, aynı şekilde Türkçe sanılan bir ismin Arapça, Ermenice veya Akadca olabileceğini anlatan Tunçel, “Hatta dilbilimcilerin incelemesi sonucunda şu anda yaşamayan Sümer, Akad, Urartu gibi uygarlıkların dillerinin izlerine de rastlanabilir. Yer adlarının değiştirilmesi konusunda da kanuni bir sıkıntı yoktur, prosedür uygulanırsa bu mümkündür” diye konuştu.

Erdoğan’ın memleketi de mağdur

Başbakan Tayyip Erdoğan’ın memleketi Rize’nin Güneysu ilçesinin eski ve halen halk arasında yaygın olan ismi ise ‘Potomya’. Doç. Dr. Tunçel’in araştırmasına göre 2000 yılı itibarıyla ismi değiştirilen köylerin illere göre dağılımı şöyle:

Adana (169), Adıyaman (224), Afyonkarahisar (88), Ağrı (374), Amasya (99), Ankara (193), Antalya (168), Artvin (101), Aydın (69), Balıkesir (110), Bilecik (32), Bingöl (247), Bitlis (236), Bolu (182), Burdur (49), Bursa (136), Çanakkale (53), Çankırı (76), Çorum (103), Denizli (53), Diyarbakır (555), Edirne (20), Elazığ (383), Erzincan (366), Erzurum (653), Eskişehir (70), Gaziantep (279), Giresun (167), Gümüşhane (343), Hakkâri (128), Hatay (117), Isparta (46), İçel (112), İstanbul (21), İzmir (68), Kars (398), Kastamonu (295), Kayseri (86), Kırklareli (35), Kırşehir (39), Kocaeli (26), Konya (236), Kütahya (93), Malatya (217), Manisa (83), Kahramanmaraş (105), Muğla (70), Muş (297), Nevşehir (24), Niğde (48), Ordu (134), Rize (105), Sakarya (117), Samsun (185), Siirt (392), Sinop (59), Sivas (406), Tekirdağ (19), Tokat (245), Trabzon (390), Tunceli (273), Şanlıurfa (389), Uşak (47), Van (415),

Yozgat (90), Zonguldak (156)